

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการศึกษา เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญของการวิจัยและนำเสนอตามลำดับดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ
2. คุณภาพของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูในการออกแบบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาความสามารถด้านการออกแบบการเรียนรู้ของครู พบว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ
2. ผลการพัฒนาความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. ประเด็นอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับที่พัฒนาขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ

1. หลักการของรูปแบบการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแต่ละคน กิจกรรมการเรียนรู้ควรมาจากการนำการประเมินมาเป็นสิ่งกำหนด โดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การสะท้อนสะท้อนความรู้ความเข้าใจ การสร้างความคิดรวบยอด การนำความรู้ไปใช้

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้

2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระดับปฐมวัย ตามแนวคิดแบบมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ

2.2 เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูปฐมวัยในการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 เพื่อศึกษาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระดับปฐมวัยตามแนวคิดแบบมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ

2.4 เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิดแบบมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับ

3. กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบ

ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้รายหน่วย ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และขั้นวางแผนการจัดประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 2 การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้รายคาบประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ และขั้นวางแผนการจัดประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 4 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นลงมือปฏิบัติกิจกรรม ขั้นสะท้อนความรู้ความเข้าใจจากการปฏิบัติกิจกรรม และขั้นสร้างความคิดรวบยอด

4. เนื้อหาของรูปแบบการเรียนการสอน

ประกอบด้วยเนื้อหา เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้การประเมินผลพัฒนาการ และการออกแบบการเรียนรู้

5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้

วัดและประเมินผลการเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้ตามรูปแบบ และหลังการเรียนรู้ตามรูปแบบ

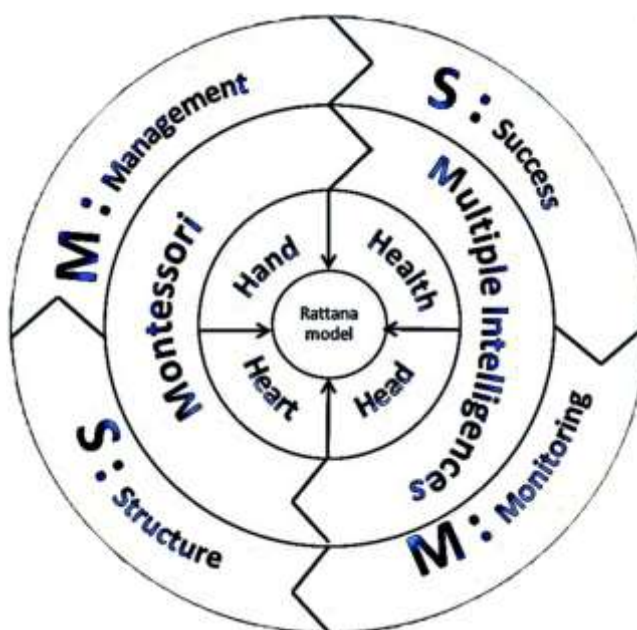
คุณภาพของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูในการออกแบบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูในการออกแบบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีผลให้ครูพัฒนาความสามารถด้านการออกแบบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มขึ้นดังปรากฏค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการออกแบบการเรียนรู้

และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูเป็นผลจากการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ความสามารถที่พัฒนาขึ้นด้านการออกแบบการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก ความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การดำเนินการเรียนรู้ที่เหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กและการประเมินพัฒนาการเด็กตามตัวบ่งชี้ที่จัดทำขึ้น

คุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย ที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับจึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กหรือครูได้ภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญ คือ การนำไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการเฉพาะกลุ่ม โดยครูหรือผู้ให้การอบรมต้องยึดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ มีการวางแผนที่มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ให้เวลาเพียงพอสำหรับการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ช่วยกระตุ้นและสนับสนุนอย่างเหมาะสม เป็นต้น

ได้รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย SMSM 4Goog

ภาพประกอบ 10 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ Rattana model: SMSM 4Good

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาความสามารถด้านการออกแบบการเรียนรู้ของครู พบว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูสามารถพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ของครูปฐมวัยได้ ทั้งจากผลการประเมินด้วยเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและจากการสังเกตและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

ปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมความสามารถดังกล่าว นอกจากความสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติโดยตรงแล้ว ยังมีปัจจัยเสริมอื่นๆ ได้แก่ การที่แผนการจัดการเรียนรู้เป็นทั้งเครื่องมือและตัวบ่งชี้ความสามารถของครู แผนการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ครูต้องใช้จริงในการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ใช้ประกอบการนิเทศติดตามงานของผู้เกี่ยวข้อง ใช้ประเมินมาตรฐานภายนอกและภายใน และยังใช้ประกอบการขอวิทยฐานะของตัวครูด้วย จะเห็นได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ครูต้องให้ความสำคัญ

แผนการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กมีลักษณะสำคัญประการหนึ่ง คือ มีความยืดหยุ่นสูง ทำให้ครูขาดความมั่นใจที่จะจัดทำและใช้ จึงต่างแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับตนเองเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนการเรียนรู้ให้ถูกต้อง ครูมีความประสงค์จะให้ผู้วิจัยช่วยตรวจสอบและชี้แนะ ระหว่างการติดตามผล จึงเป็นอีกช่วงเวลาหนึ่งที่ครูได้สอบถาม พูดคุยและขอคำแนะนำด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ได้อย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม ยังมีครูปฐมวัยส่วนหนึ่งยังคงใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีจำหน่ายในท้องตลาด แต่ได้มีการพิจารณาและเลือกใช้มากขึ้น โดยมีการเชื่อมโยงความรู้และหลักการออกแบบการเรียนรู้และจัดทำแผนการเรียนรู้มากขึ้นกว่าเดิม

2. ผลการพัฒนาความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กล่าวคือภายหลังจากที่ครูปฐมวัยได้เข้าร่วมกิจกรรมตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิดมอนเตสซอรี ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูปฐมวัยในการออกแบบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว พบว่า ครูปฐมวัยมีการปรับพฤติกรรมด้านนี้ อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดสภาพแวดล้อม และมุมประสบการณ์ต่างๆ ในชั้นเรียน โดยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมครูปฐมวัยส่วนหนึ่งมักคิดว่าสภาพห้องเรียนที่เก่าหรือชำรุดนั้น ไม่มีความจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมใดเป็นพิเศษ แต่เมื่อได้เรียนรู้และเข้าใจถึงหลักการและความสำคัญของสภาพแวดล้อมแล้วทำให้ครูตระหนักและเห็นความจำเป็น

เมื่อผู้วิจัยติดตามผลจึงได้พบความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตามบริบทของโรงเรียน เช่น มีการนำตะกร้าหวายที่เก่าแต่ยังใช้ได้มาจัดวางสิ่งของอุปกรณ์ มีการหาสื่อซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตขึ้นเองมาปูให้เด็กนั่ง นอนอ่านหนังสือในมุมหนังสือครูบางคนได้นำสิ่งของที่ไม่จำเป็นสำหรับเด็ก

ปฐมวัยออกไป เช่น หนังสือพิมพ์เก่าที่วางไว้ในมุมหนังสือออกไป ทำให้สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนดีขึ้น สะอาดและเป็นระเบียบขึ้น หรือจัดหนังสือที่มีผู้บริจาคให้เรียบร้อย

ปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสามารถดังกล่าว ได้แก่ ความเข้าใจของครูปฐมวัยและการที่ครูปฐมวัยมีความรู้สึกรู้ว่ามีผู้วิจัยคอยสังเกตและติดตามผลและเยี่ยมเยียนชั้นเรียนอยู่เสมอ ทำให้ครูปฐมวัยมีความกระตือรือร้นมากขึ้นรวมถึงการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวา

ส่วนด้านการประเมินพัฒนาการนั้น แม้ว่าครูปฐมวัยจะได้เรียนรู้และฝึกฝนการเก็บข้อมูลพัฒนาการและการสังเกตด้วยการจดบันทึกพฤติกรรมเด็กมากขึ้น แต่ผลจากการติดตามใช้ความรู้ยังพบว่าครูปฐมวัยบางส่วนยังคงใช้การฝึกทักษะเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอยู่บ้าง เนื่องจากผู้ปกครองส่วนหนึ่งยังคงต้องการให้เด็กปฐมวัยได้ฝึกทักษะอ่าน เขียน และคณิตศาสตร์โดยครูปฐมวัยได้ให้ข้อมูลว่าเห็นส่วนเสริมการเรียนรู้และไม่ได้มีการบังคับให้เด็กทำ ขณะเดียวกันครูปฐมวัยยังคงเห็นด้วยกับการประเมินด้วยแบบทดสอบส่วนที่เป็นรูปภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้

1. ก่อนการนำการพัฒนาในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัยไปใช้ ผู้ใช้ควรมีการประชุม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และเด็กปฐมวัย เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานตามรูปแบบการจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย โรงเรียนในระดับปฐมวัย และจัดอบรมให้ความรู้ด้านการเรียนรู้แบบบูรณาการแก่ครูและบุคลากร

2. ผู้ใช้ควรมีการขยายเวลาในขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้ให้มากขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมบางอย่างอาจต้องรอเวลาและโอกาสในการปฏิบัติ เช่น การจัดการและปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนให้เหมาะสม อาจเกี่ยวกับงบประมาณหรือความช่วยเหลือจากภายนอก หรือกระทั่งการออกแบบการเรียนรู้และการจัดทำแผนการเรียนรู้นั้น ครูปฐมวัยต้องใช้เวลาในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงควรเพิ่มช่วงเวลาของการติดตามผลให้ยาวนานขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมอาจใช้เวลา 2-3 สัปดาห์ หรือ การออกแบบการเรียนรู้อาจต้องการเวลามากถึงหนึ่งเดือน เช่นนี้แล้ว การใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเต็มรูปอาจใช้เวลามากถึง 12 สัปดาห์

3. รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้ ผู้ใช้ควรนำไปใช้อบรมกลุ่มครูปฐมวัยที่เข้าอบรมที่มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ หรือแนวทางการปฏิบัติที่ใกล้เคียงกันกลุ่มละประมาณ 10-15 คน เนื่องจากครูปฐมวัยที่เข้าอบรมต้องติดตามผลการนำความรู้ไปใช้เป็นรายบุคคล ซึ่งต้องใช้เวลาค่อนข้างยาวนานยิ่งกว่านั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีกิจกรรมพิเศษที่นอกเหนือจากการเรียนรู้ปกติ เช่น กิจกรรมกีฬาสี

กิจกรรมประชุมครูหรือกิจกรรมอื่นๆ ครูปฐมวัยอาจต้องปรับเวลาการติดตามให้มากขึ้นหรือยาวนานขึ้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้กลุ่มครูปฐมวัยที่เข้าอบรมได้สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและขยายเป็นเครือข่ายความร่วมมือต่อเนื่องและยั่งยืน กระบวนการเครือข่ายร่วมมือเช่นนี้จึงเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกหรือหน่วยงานใด

4. ผู้นำไปใช้ควรมีการปรับกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยที่แตกต่างกัน เช่น ครูปฐมวัยหรือผู้ดูแลเด็กปฐมวัยที่ไม่มีพื้นความรู้เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยมาก่อน ผู้ใช้รูปแบบหรือผู้สอนจำเป็นจะต้องปรับกระบวนการแต่ละขั้นให้เหมาะสมกับผู้เข้าอบรม เช่น การแบ่งหน่วยการเรียนรู้ให้มีหัวเรื่องย่อยมากขึ้น หรือ ปรับเวลาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ได้ใช้เวลามากขึ้นหรือยาวนานขึ้นเพียงพอที่ครูปฐมวัยที่เข้าอบรมจะได้ปฏิบัติได้มากขึ้นจนก่อให้เกิดความเข้าใจได้จริง เช่น ขั้นลงมือปฏิบัติกิจกรรม ขั้นสะท้อนความคิด และขั้นสรุปความคิด ในขั้นตอนหลักที่ 2 คือ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การปรับกระบวนการเหล่านี้ให้ยาวนานขึ้นยังจำเป็นสำหรับครูปฐมวัยที่เข้าอบรมที่คุ้นเคยกับการอบรมที่เน้นการบรรยายของวิทยากรด้วยเช่นกัน

5. การนำรูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดมอนเตสซอริ ทฤษฎีพหุปัญญา และการออกแบบย้อนกลับไปใช้เผยแพร่เพื่อพัฒนาครูปฐมวัยในฐานะนวัตกรรมทางการศึกษาควรดำเนินการตามแนวคิดที่ (ลำลี ทองจิ๋ว, 2545) เสนอว่า การเผยแพร่นวัตกรรมมีกลวิธี 3 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชนและสังคม ทั้งนี้ สามารถเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับนวัตกรรม ได้แก่ รูปแบบการเผยแพร่ที่อิงการใช้อำนาจสนับสนุนจากเบื้องสูง การเผยแพร่แบบใช้มนุษยสัมพันธ์ การเผยแพร่แบบอิงประชากรผู้ใช้นวัตกรรมหรือการเผยแพร่แบบผสมโดยผู้ที่นำรูปแบบนี้ไปใช้ ควรศึกษาสภาพและบริบทของตนว่าเหมาะสมกับแนวทางการเผยแพร่นวัตกรรมรูปแบบใด เช่น บางบริบทอาจต้องใช้วิธีการสั่งการจากต้นสังกัด ขณะที่บางบริบทอาจต้องใช้วิธีการเผยแพร่โดยใช้ความมีมนุษยสัมพันธ์ เหตุผล หรือการสร้างแรงจูงใจในตัวผู้เรียน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าจะศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถทางวิชาชีพด้านอื่นๆ ให้กับครูปฐมวัย เช่น การจัดทำโครงการเสริมทักษะด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ หรือด้านสังคมของเด็กปฐมวัย การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หรือการวิจัยชั้นเรียน เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาติดตามของการปฏิบัติที่เหมาะสมทั้งด้านการออกแบบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง

3. ควรมีการศึกษาความคงทน ความก้าวหน้า การพัฒนา หรือการเปลี่ยนแปลงของครู
ปฐมวัยที่ต้องเข้าใจหรือความสามารถด้านการออกแบบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาการสร้างเครือข่ายการพัฒนาครูปฐมวัยที่นำรูปแบบการ
เรียนรู้ไปใช้ในระดับสถานศึกษา ระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา หรือระดับภูมิภาค
5. ควรมีการศึกษาผลนารูปแบบการเรียนรู้ไปใช้พัฒนาความสามารถของครูระดับอื่นๆ
ให้มีทักษะหรือความสามารถที่สอดคล้องกับผลการประเมินความต้องการจำเป็นของครูแต่ละระดับ